

Uredite si svoje finance glede na starost

Življenje se v različnih obdobjih spreminja, temu je treba prilagajati tudi osebne finance. Preverili smo, kako bi morali imeti urejene finance do 20. leta starosti, med 20. in 60. letom ter po 60. letu.

marja.milic@finance.si • Marja Milič

Imate urejene osebne finance? Čeprav bi verjetno številni temu prikimali, se velikokrat potem izkaže prav nasprotno. Namesto urejenosti imamo pravo sračje gnezdo neprimernih zavarovanj, varčevanj, z denarjem premalo ali preveč tvegamo, preveč zapravljamo ... Čeprav se marsikdo finančnih napak niti ne zaveda, pa to lahko čuti dnevno, ko se sprašuje, kje mu denar polzi iz rok. Slabo urejene finance vplivajo na življenje tako kot slabo prehranjevanje na črevesje. Stalno nas napenja, ne vemo točno, zakaj, zato smo znervirani, slabe volje, ves čas v skrbeh. Žal splošnega nasveta, kako urediti osebne finance, ni. To bi moralo biti narejeno po meri (»tailor made«) glede na želje, potrebe in finančno zmožnost posameznika. Vseeno smo preverili, na kaj moramo biti pozorni in kaj sploh potrebujemo v posameznem obdobju življenja (podrobneje v infografiki). Lovro Gruden, občasni predavatelj na temo trgovalnih platform in osebnih financ, strne nekaj zimzelenih nasvetov, ki veljajo za vse, ne glede na starost: ne zapravite celotnega zaslužka, poskušajte si zagotoviti več virov prilivov, kot so najemnine, obresti, ne najemajte visokih posojil za stva-

Ljudi, ki živijo prek svojih zmožnosti, je treba postaviti pred dejstvo in jim nujno pomagati pri spremembi navad in njihovih apetitov, meni Ana Vezovišek.

ri, ki so vam sicer težko dosegljive. Stabilnost in osebna disciplina sta primarni vodili pri upravljanju osebnih financ, dodaja.

Žal pa so oči Slovencev včasih prevelike, zato se v želji po hitrih in lahkah zaslužkih opečejo. Večkrat. Številnim se z osebnimi financami niti ne ljubi ukvarjati, to se jim zdi preveč zahtevno ali nimajo znanja, kako bi se tega sploh lotili. Prvi korak do urejenih osebnih financ je vodenje osebnega oziroma družinskega proračuna, torej vsaj tri mesece konsistentno zapisovanje stroškov in prihodkov. S tem namreč ugotovimo, koliko, kje, za kaj zapravljamo. Ko to izvemo, lahko hitro odkrijemo rezerve za prihranke.

Varčevanje in posojila

Varčevanje je ena izmed pomembnejših postavk vsakega družinskega proračuna, opozarja Andrej Barle, osebni finančni svetovalec iz Donos.net. Ljudje, stari od 20 do 60 let, so tisti, ki varčujejo in poskušajo denar oplemenititi glede na namen, cilj, dobo, finančno zmožnost, sprejemanje tveganja, našteva. Po drugi strani ljudje v tej starostni skupini najemajo in odplačujejo posojila. »Blagor tistim, ki shajajo brez

Do 20 let

Napake

Ne varčujejo, zapravijo ves denar za nakup dragih, trendovskih blagovnih znamk, avtomobila pri 18 letih

Se ne naučijo ravnati z denarjem (na primer vodenja osebne bilance stanja).

Nimajo nezgodnega zavarovanja za invalidnost.

Nasvet

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

Do te starosti imajo zelo veliko vlogo starši, ki bi morali svoje otroke naučiti odgovornega ravnanja z denarjem.

Lovro Guden,
ekonomist

Prihranili bodo verjetno nepomembno vsoto denarja, zato naj se raje osredotočijo na izobrazbo in zabavo. Zavedati se morajo, da bodo delali 40 let in več, zato priporočam dober razmislek o želeni izobrazbi ter poznejši delovni poti.

Od 20 do 30 let

Napake

Preveč in prehitro se zadolžijo - lizing za avto, nakupi s kreditnimi karticami, uporaba limita ...

Večino svojega dohodka porabijo za dizajnerska oblačila, modne dodatke, najnovejše modele tehničnih »igrač«.

Ne varčujejo za pokojnino, saj mislijo, da je za to še čas.

Nimajo dobrega zavarovanja, saj jih ne skrbi, da bi se jim kaj zgodilo.

Nasvet

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

V tem obdobju se prvič zaposlimo, kar pomeni večje dohodke. Od vsake plače bi morali dati na stran vsaj 10 odstotkov za pokojnino in začeti varčevati za nakup stanovanja. Potrebujemo tudi dobro nezgodno zavarovanje, pozneje, ko dobijo otroka, še življenjsko.

Lovro Guden,
ekonomist

Vložiti morajo v dobro izobrazbo in pridobiti nova znanja, ki bodo dala konkurenčno prednost pri iskanju zaposlitve. Naj ne najemajo 30-letnih posojil za veliko stanovanje v prepričanju, da bodo v njem vse življenje. V prihodnje se bodo okoliščine spreminjale precej hitreje, kot so se za naše starše, zato je prilagodljivost še toliko bolj pomembna. Naj začnejo varčevati in pripravljati podlago za poznejše naložbe.

Stranka za kasko zavarovanje svojega avtomobila plačuje 150 evrov na mesec, riziko življenjsko zavarovanje, ki bi stalo 25 evrov, pa se ji zdi predrago – kljub triletnemu otroku, izpostavlja Marko Ploj.

Kako bi n urejene s

Od 40 do 50 let

Napake

Še vedno ne varčujejo za pokojnino, čeprav do takrat manjka samo še od 15 do 25 let.

Odločajo se za nesmotrne nakupe, recimo hišo na morju, jahte ...

Predčasno dvignejo pokojninske prihranke (zaradi obnove hiše, reševanja stanovanjskega vprašanja otrok, za počitnice ...).

Nasvet

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

Varčevati morajo vsaj še enkrat več, kot če bi začeli pri 20. letu. Nakupovanje hiš na morju, jaht, s tem ni nič narobe, če si to lahko privoščijo. Je pa narobe, če ves svoj denar zapravijo za ta namen, po drugi strani pa še vedno nič ne varčujejo.

Lovro Guden,
ekonomist

Počasi naj poskusijo poravnati najeta posojila in se začnejo resno ukvarjati z mislijo na pokojnino. Tvegane naložbe naj spremenijo v nekoliko manj tvegane (delniške sklade v obvezniške sklade in podobno).

Orali imeti je finance?

Od 50 do 60 let

Napake

Še vedno se zadolžujejo, namesto, da bi zmanjševali zadolženost.

Preveč premoženja imajo v tveganih naložbah.

Nasvet

Osnovno pravilo je, da bi naj človek imel toliko odstotkov premoženja v varnih naložbah, kolikor je star (če je star 60 let, bi moral imeti 60 odstotkov v varnih naložbah). Če se nameravajo upokojiti čez pet let, se je smiselno iz tveganih naložb delno preusmeriti v zjamčene. Primer: stranka, ki je nepričakovano prejela večjo vsoto denarja, si je, namesto da bi poplačala dolgove, raje privoščila nov avto in bazen.

Če so se otroci odselili in je pol hiše oziroma stanovanja praznega, je morda smiselno razmisliti o prodaji in selitvi v manjše stanovanje, razliko pa uporabiti za lagoden prehod v pokoj. Naložbe naj začnejo spreminjati v manj zapletene in varnejše oblike – depoziti in podobno.

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

Lovro Guden,
ekonomist

Ne zapravite celotnega zaslužka, zagotovite si več virov prilivov, kot so najemnine, obresti, in ne najemajte visokih posojil za stvari, ki so vam sicer težko dosegljive, svetuje Lovro Gruđen.

Od 30 do 40 let

Napake

So podzavarovani ali sploh niso zavarovani.

So preveč zadolženi in se še zadolžujejo. Ne upoštevajo optimalne stopnje zadolženosti. Najprej najamejo lizing za avto, nato pa še posojilo za stanovanje.

Ne varčujejo za šolanje otrok, prav tako premalo ali skoraj nič ne varčujejo za pokojnino.

Nasvet

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

Brez posojil v tem obdobju skoraj ne gre. Zato je še toliko bolj pomembno, da v 30. leto vstopijo s čim manjšimi dolgovi in čim več privarčevanimi sredstvi. Tako lahko za nakup nepremičnine dajo večji polog in si izposodijo manj denarja. Ko imajo družino, so zelo pomembna dobro življenjsko in nezgodno zavarovanje ter zavarovanje za primer hudih bolezni.

Lovro Guden,
ekonomist

Največ bodo pridobili z unovčljivo znanj in posledično dobro plačano službo, težje z različnimi naložbami pri majhnih osebnih dohodkih. Za prvo naložbo naj razmislijo o nakupu nepremičnine. Če imajo otroke, naj sklenejo življenjsko zavarovanje. Polovico mesečnih prihrankov naj namenijo za ohranitev likvidnosti, drugo polovico za finančne naložbe. Denar je kralj. Z gotovino na računu bodo bolj prilagodljivi, lahko imajo večjo pogajalsko moč in pri nekaterih stvareh dosežejo odlične popuste. Naložbe in prihranki so namenjeni tudi za čas, ko bodo v pokoju.

Nad 60 let

Napake

Živijo v prevelikih hišah, na katere so zelo navezani.

Ne uredijo oporoke.

Sklepajo zavarovanja, ki jih ne potrebujejo.

Nasvet

Marko Ploj,
Finančna skupina
Prima

Številni so zgradili velike hiše v pričakovanju, da bodo njihovi otroci ostali doma, a so se odselili. Starši pa živijo sami v energetsko potratnih hišah. Te bi bilo najbolje prodati in se preseliti v manjše. Tako bo ostalo več pokojnine za druge stvari. O razdelitvi dediščine se je treba dogovoriti še pred smrtjo. Tako lahko preprečimo marsikateri spor med otroki. Vsi smo namreč že slišali za veliko primerov, ko se otroci, ki so se sicer zelo dobro razumeli, sprejo zaradi dediščine.

Lovro Guden,
ekonomist

Sledijo zadnja delovna leta, potem pa zaslužen pokoj. Naj se otresejo nepotrebnega premoženja, ki jih finančno obremenjuje in ga ne potrebujejo oziroma uporabljajo, denar pa naj uporabijo za finančno prožnost in dodatno varnost v poznejših letih.

posojil, saj so po mojih izkušnjah redki,« opaza Barle. Ob tem spomni na zlato pravilo osebnih financ – vedno moramo poiskati drugo in tretje mnenje, preden se odločimo za varčevalne programe, nakup točk skladov, obveznic, delnic, indeksnih skladov, najemanje posojil ... »Vsakomur je namreč lahko jasno, da je ponudbe tudi pri nas že precej, in če se kdo čez nekaj let zaradi slabe finančne odločitve tolče po glavi, je večinska krivda za to pravzaprav njegova,« opozarja Andrej Barle.

Po 60. letu oziroma med upokojitvijo ni več primerno začeti dolgoročnega varčevanja in plemenitenja kapitala, temveč je to čas, ko moramo uživati sadove, pridobljene iz obdobja, ko smo bili delovno aktivni, opozarja Barle. Vseeno je treba upoštevati tudi dejstvo, da v pokoju živimo vsaj še 20 ali 30 let, zato moramo tudi v tem času poskrbeti za prihranke. Recimo, če bi ob upokojitvi pri 65 letih imeli 50 tisočakov prihrankov in če ocenimo, da bomo živeli še vsaj 20, 30 let, moramo poskrbeti za prihranke tako, da v tem času pokrijemo vsaj inflacijo. Ta lahko v povprečju znaša od dva do tri odstotke na leto. Praviloma se ljudje v teh primerih odločajo za bančne depozite, tudi rentne produkte.

Kako ga z denarjem biksajo mladi?

Tudi mladi imajo precej težav z osebnimi financami. Poglejmo primer 24-letne Petre, najmlajše stranke, ki se je znašla v finančnih težavah in je iskala pomoč pri osebni finančni svetovalki Ani Vezovišek. Petra in njen fant sta bila zaposlena – ona za nedoločen, on za določen čas. Skupaj sta prejemale okrog 1.600 evrov prihodkov. Živela sta pri njenih starših. Namesto da bi pridno varčevala, sta se pridno zadolževala. Vsak svoj lizing za avto, dodatno dve potrošniški posojili, obrok za šolanje, vsak svoj telefon višjega cenovnega razreda. Potem pa nista mogla več redno poravnati obveznosti. In ko bi človek pričakoval, da želita optimizirati obveznosti, sta prišla s še večjimi (nerealnimi) cilji. Živela sta prek svojih zmožnosti. »Takšne ljudi je treba postaviti pred dejstvo in jim nujno pomagati pri spremembi navad in njihovih apetitov,« opozarja Vezoviškova.

Kaj pa so počeli starši? »Niso se ustrezno odzvali. Ob vsem tem 'nadstandardu', ki sta si ga privoščila hči in njen partner, ju nista nikoli vprašala, ali si ga lahko privoščita in ali ga lahko vzdržujeta. Še več, občasno sta hčeri celo pomagala pri plačilu položnic, čeprav hčerka in partner nista imela drugih stroškov kot

Kako bi morali imeti urejena zavarovanja?

1. kategorija	Otroci in mladostniki
Kakšna zavarovanja potrebujejo	Zavarovanje nezgodne invalidnosti Je najpomembnejše zavarovanje. Če postane otrok invalid, bo invalid vse življenje. Vprašati se moramo, od kod bo prejemal sredstva za preživetje.
Priporočena višina kritja (V EUR)	100.000 EUR (progresivna vsota od 50 % za invalidnost; 200.000 EUR za 100 % invalidnost)
Višina premija (v EUR)	36,22 EUR na leto (do 14. leta starosti) oz. 40,34 EUR/leto (od 15. do 26. leta)

sama s sabo,« razlaga.

Ravnanje z osebnimi financami je stvar vzgoje, otroci to nekako podedujejo od staršev. »Starši bi morali usmerjati svoje otroke, jih spodbujati k varčevanju in odplačevanju dela obveznosti. Sploh če imajo otroci prihodke in živijo pod njihovo streho. S tem jim bodo pomagali na poti osamosvojitve. Hitro se lahko zgodi, da bodo starši morali odplačevati obveznosti svojih otrok. Otrokom smo zgled tudi, ko jim kažemo, kako ravnamo z denarjem. Nič ne pomaga, če jim govorimo, kako bi morali delovati, ko pa z dejanji kažemo ravno nasprotno. Začnimo se bolj odprto pogovarjati o denarju,« svetuje Vezoviškova.

Kdo bo imel težave

Težave z osebnimi financami bodo imeli posamezniki z majhnimi osebnimi dohodki, ker ne bodo zmogli varčevati oziroma vlagati; finančno nepismeni, ker ne bodo znali upravljati denarja (ne glede na to, koliko ga bodo v nekem hipu imeli), in nedisciplinirani, saj bodo nenehno porabljali več, kot si lahko privoščijo, našteva Lovro Gruden. Ker je življenje nepredvidljivo, je smiselno poskrbeti tudi za ustrezna zavarovanja premoženja, zdravja, življenja ... Zato Barle svetuje tudi, kakšna zavarovanja so potrebna v vsakem življenjskem obdobju glede na delovno aktivnost (v tabeli).

Osebnostne finance so skrb posameznika, tako kot recimo skrb za zdravje, izobrazbo, rekreacijo ... Zakaj bi čakali na bolezen ali finančne težave, če lahko ravnamo preventivno. Ko zaškriplje v denarnici, seveda ni še nič izgubljeno, a je za odpravo težav treba vložiti več energije, časa, verjetno tudi denarja, pa še veliko živcev gre. Preventiva je boljša kot kurativa.

Blagor ti-stim, ki shajajo brez posojil, saj so po mojih izkušnjah redki, opaza Andrej Barle.